

לעילוי נשמת
שלום בן משה

גמרא עם רש"י ותוספות מסודר
Methodically Arranged Gemora, Rashi and Tosafos

מכות
גליון ד'

מכות
דף ג' - עמוד ב'

ואף על גב דהשתא לא קרינן ביה "לא יגוש" (דברים ט"ו:ב), סוף דאיתי לידי "לא יגוש".

ואף על גב דהשתא - בשביעית לא קרינא ביה "לא יגוש" - שהרי אם בא לנגשו בלא שביעית נמי אינו יכול - לא אמרינן כיון דלא קרינן ביה "לא יגוש" לא קרינן ביה "שמוט", דסוף אתי לידי "לא יגוש". והכי משתמע ביה קרא: "לא יגוש" בזמנו "את רעהו, כי קרא שמטה" קודם לכן.

מתיה רב פהנא: "אומדים פמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלה זוז בידו, בין ליתן מפאן ועד שלשים יום, ובין ליתן מפאן ועד עשר שנים", ואי אמרת שביעית משמטתו, כולהו נמי בעי שלומי ליה!

אמר רבא: הקא במאי עסקינן? במלנה על המשפון, ובמוסר שטרותיו לבית דין, דתנן: "המלנה על המשפון, והמוסר שטרותיו לבית דין, אין משמיטין".

מוסר שטרותיו לבית דין - הוא פרוזבול שהתקין הלל, שכתוב בו: "מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני, שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה".

אין משמיטין - דלא קרינן ביה "לא יגוש", שהרי אינו תובע כלום.

תוס': המוסר שטרותיו לבית דין - פירש הקונטרס דהיינו פרוזבול. ולא נראה, דהא במסכת שביעית (פרק י' משנה ז') תני "המוסר שטרותיו לבית דין", והדר קתני "פרוזבול אינו משמט" - אלמא תרי מילי נינהו. לכך נראה דתרי מילי נינהו, ומוסר שטרותיו לבית דין מדאורייתא אינו משמט.

איכא דאמרי אמר רב יהודה אמר שמואל: המלנה את חבירו לעשר שנים, אין שביעית משמטתו, ואף על גב דאיתי לידי "לא יגוש", השתא מיהא לא קרינן ביה "לא יגוש".

אמר רב פהנא: אף אנו נמי תנינא: "אומדין פמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלה זוז בידו, בין ליתן מפאן ועד שלשים יום, ובין ליתן מפאן ועד עשר שנים", ואי אמרת שביעית משמטתו, כולהו נמי בעו שלומי ליה!

אמר רבא: הקא במאי עסקינן? במלנה על המשפון, ובמוסר שטרותיו לבית דין, דתנן: "המלנה על המשפון, והמוסר שטרותיו לבית דין, אין משמיטין".

תוס': איכא דאמרי המלנה חבירו (בשטר) לעשר שנים אין שביעית משמטתו - אומר רבינו תוס' דהלכה כלישנא בתרא, דהכא נמי מתניתין מסייע ליה וקשיא ללישנא קמא. וצאוהרות הגיה רבינו תוס': זמן עשר (כסף) כי ילנו ולא במשפט, בחזי ימיו יעוזבו.

ואמר רב יהודה אמר שמואל: האומר לחבירו "על מנת שלא תשמטני שביעית", שביעית משמטת.

לימא קסבר שמואל מתנה על מה שכתוב בתורה הוא, וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל? והא איתמר: האומר לחבירו "על מנת שאין לה עלי אונאה" - רב אומר יש לו עליו אונאה, ושמואל אומר אין לו עליו אונאה!

תוס': ושמואל אומר אין לו עליו אונאה - ואם תאמר מי דמי - הכא השביעית ודאי עקר, אבל התם מי יימר דעקר, כדאמרינן צהזב (בבא מציעא דף נ"א:) [שמא לא יהא צו אונאה!] ויש לומר דהכא נמי מי יימר דעקר - שמא יפרע לו קודם.

הא איתמר עליה: אמר רב ענן: לדידי מפרשא ליה מיניה דשמואל: "על מנת שאין לה עלי אונאה" - אין לו עליו אונאה, "על מנת שאין בו אונאה" - הרי יש בו אונאה. הקא נמי: "על מנת שלא תשמטני בשביעית" - אין שביעית משמטתו, "על מנת שלא תשמטני שביעית" - שביעית משמטתו.

לדידי מפרשא לי כו' אין לו עליו אונאה - שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים. ואם

שְׁמִטָּה! אֵלֵא מָה תִּלְמֹד לֹמַר "שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה"? לֹמַר לְךָ: [יש] שְׁמִטָּה אַחֲרַת שְׁהִיא כְּזוֹ, וְאִיזוֹ זֶה? הַמְּלִנָּה אֶת חֲבִירוֹ סְתָם, שְׁאִינוֹ רְשָׁאֵי לְתוֹבְעוֹ בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשִׁים יוֹם, דְּאָמַר מֶר: "שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּשָׁנָה חָשׁוּב שְׁנָה".

שְׁהוּא כְּזוֹ - שְׁקֻרִיָּה שְׁנָה.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הַפּוֹתַח בֵּית הַצְּנוֹאֵר בְּשַׁבַּת חֵיִיב חֲטָאֵת.

הַפּוֹתַח בֵּית הַצְּנוֹאֵר - שַׁעֲשֵׂה פֶה לְחִלּוֹק חֹדֶשׁ.

חֵיִיב - שְׁתִּיקֶן כָּלִי.

האי דנקט לה הכא, משום דאמר רב יהודה לעיל המלוה את חברו לעשר שנים כו', ואותביה רב כהנא, נקט נמי לכולהו הנך מילי דשמעתין דאמרינהו רב יהודה ואותביה רב כהנא.

מִתְקִיף לָהּ רַב פְּהֵנָּא: וְכִי מָה בֵּין זֶה לְמַגּוּפַת חֲבִית! אָמַר לִיה: זֶה חֲבוּר, וְזֶה אֵינוֹ חֲבוּר.

וכי מה בין זה למגופת חבית - דאמרינן בפרק חבית שנשברה (שבת דף קמו.) דמתין ראשה בשבת בסייף לפתוח את החבית.

זו - דבית הצואר היה חיבור, הלכך פתח תיקון חודש הוא זה, אבל המגופה, אף על פי שהיא טוחה על פי החבית בטיט, אין זה חיבור, והוה לה כפתוחה ועומדת.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁלֹשֶׁת לוגִין מִים שְׁנִפְּל לְתוֹכָן קוֹרְטוּב שֶׁל יַיִן וּמְרָאִיהֶן כְּמֶרְאֵה יַיִן, וְנִפְּלוּ לְמַקְנָה - לֹא פְּסָלוּהוּ.

"חֶסֶר קוֹרְטוּב" לֹא גֵרְסִינן בְּרַב יְהוּדָה.

לא פסלוהו - זיל בחר חזותא, ויין אינו פוסל את המקוה, ופסול מקוה במים שאובין מדרבנן הוא.

מִתְקִיף לָהּ רַב פְּהֵנָּא: וְכִי מָה בֵּין זֶה לְמִי צָבַע, דְּתַנּוּ: "רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר מִי צָבַע פּוֹסְלוֹן אֶת הַמַּקְנָה בְּשִׁלְשֶׁת לוגִין!" אָמַר לִיה רַבָּא: הֵתָם מִיָּא דְצָבַעָא מְקָרִי, הֵכָא חֲמָרָא מְזִינָא מְקָרִי.

וְהִתְנִי רַבִּי חֲזִיָּא: "הוֹרִידוּ אֶת הַמַּקְנָה!" אָמַר רַבָּא: לֹא קִשְׁיָא: הָא רַבִּי יוֹחֲנָן בֶּן נוּרִי, הָא רַבָּנָן, דְּתַנּוּ: "שְׁלֹשֶׁת לוגִין מִים

והתני רבי חזיא - שלשת לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראהו כמראה יין, ונפלו למקוה.

הוֹרִידוּ אֶת הַמַּקְנָה - מֵהַכְּשֵׁרוֹ לְפִסּוּל.

הא רבי יוחנן בן נורי - רב כרבי יוחנן בן נורי, דאזיל בחר חזותא.



אמר לו "על מנת שאין בו אונאה", אין זה מתנה שימחול לו אונאתו, אלא הוא התנה עמו שאינו אונהו במכר זה. והרי אנו רואים שיש בו אונאה, ובהאי מודה שמואל דיש לו עליו אונאה.

הכא נמי, אם אמר לו לזה "הלוני על מנת שלא תשמטני אתה בשביעית", תנאי הוא זה, ואף על פי שהתנה על מה שכתוב בתורה, תנאו קיים. אבל אם אמר לו "על מנת שלא תשמטני שביעית", השביעית אינה מסורה בידו להתנות שלא תהא השביעית משמטת. לפיכך אין כאן תנאי.

מוֹסֵף: עַל מְנַת שְׁאִין בּוֹ אוֹנְאָה הָרִי יֵשׁ בּוֹ אוֹנְאָה

- פירש הקונטרס על מנת כו' כלומר: "אני מצטייך מאונאה שאין זו", והרי יש בו אונאה, דהויא מקח טעות שחש. ולא נראה, דהיכי מדמה "הכא נמי על מנת שלא תשמטני שביעית, שביעית משמטת", והתם לא שייך טעמא דמקח טעות!

ולכך פירש רש"ס: "על מנת שאין זו אונאה" - משמע שלא יחול איסור לאו דלא תונו על המקח, ועל כרחק הוא חל שאין יכול לזטל מאותה אונאה. "על מנת שאין לך עלי אונאה" - כלומר: "שלא תחזע לי האונאה אלא תמחול לי", תנאו קיים. והכא נמי "על מנת שלא תשמט שביעית" - כלומר: "שלא יחול איסור שביעית אם אקח ממך אחר השמטה", שביעית משמטתו. והשתא ניחא שהן שוין.

תְּנָא: "הַמְּלִנָּה אֶת חֲבִירוֹ סְתָם אֵינוֹ רְשָׁאֵי לְתוֹבְעוֹ פָּחוֹת מִשְׁלֹשִׁים יוֹם". סָבַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה קָמִיָּה דְּרַב לְמִיָּר: הֵנִי מִלִּי בְּמִלְּנָה בְּשִׁטְרָא, דְּלֹא עָבַד אֵינוּשׁ דְּטָרַח דְּכָתַב שִׁטְרָא בְּצִיר מִתְּלִיתֵין יוֹמִין, אֲבָל מְלִנָּה עַל פֶּה, לֹא. אָמַר לִיה רַב: הֵכִי אָמַר חֲבִיבִי: אֶחָד הַמְּלִנָּה בְּשִׁטְרָא וְאֶחָד הַמְּלִנָּה עַל פֶּה.

חֲבִיבִי - תַּרְגוּם שֶׁל "רֹדִדִי" - רַבִּי חִיָּא אַחֵי אַבִּי הִיָּה.

תְּנָא נְמִי הֵכִי: "הַמְּלִנָּה אֶת חֲבִירוֹ סְתָם אֵינוֹ רְשָׁאֵי לְתוֹבְעוֹ פָּחוֹת מִשְׁלֹשִׁים יוֹם, אֶחָד הַמְּלִנָּה בְּשִׁטְרָא וְאֶחָד הַמְּלִנָּה עַל פֶּה".

אמר ליה שמואל לרב מתנה: לא תיתיב אפרעיה, עד דמפרשת לה להא שמעתא: מנא הא מילתא דאמור רבנן: "המלנה את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום, אחד המלנה בשטר ואחד המלנה על פה"?

אמר ליה: דכתיב: "קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה (דברים ט"ו:ט) - מִמִּשְׁמַע שְׁנֵאמַר "קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע" אֵינוֹ יוֹדַע שְׁהִיא שְׁנַת